

Naujienu Antroji Dalis

NR. 684

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XIX METAI

V. A.

PROF. DR. MED. PETRAS AVIZONIS

Dr. med. Petras Avizonis, Lietuvos Universiteto (nuo 1930 metų Vytauto Didžiojo Universiteto) akių ligų profesorius, Medicinos Fakulteto dekanas (1922—1924), Universiteto prorektorius (1924—25) ir rektorius (1925—26), Universiteto Akių Klinikos Kaune steigėjas ir direktorius nuo jos įsteigimo (1922) iki pat savo mirties 1939 m. spalio 17 d.

Gimė 1875 m. balandžio m. 5 (17) d. Pasvalyje vargingo ūkininko Jono ir Salomėjos šeimoje. Gimnaziją lankė ir baigė Mintautoje (Jelgava) 1894 m. pats sau užsidirbdamas duoną pamokomis. Gimnazijoje dalyvavo organizavime ir veikloje slaptos lietuvių moksleivių organizacijos "Kūdikis" drauge su būsimais žymiais Lietuvos veikėjais, visi burdamiesi apie lietuvių rašomosios kalbos tėvą, tos gimnazijos mokytoją Joną Jablonskį. Aukštuosius mokslus ėjo Petrapilyje ir Dorpate (Tartu) Universitetuose, 1900 metais gaudamas Dorpate medicinos gydytojo diplomą. Studentu būdamas buvo kalintas Petrapilyje už savo veiklą prieš rusus.

Studentu būdamas aktyviai dalyvavo slaptame lietuvių studentų sąjūdyje ir rūpinosi savo gimtąja kalba. Norėdamas padėti lietuviams studentams išmokyti taisyklingos lietuviškos krašto kalbos parašą "Lietuvišką Gramatikėlę", kuri dėl spaudos draudimo išvydo pasaulį tikta hektografuotame pavidale Peterburge 1898 metais. Norėdamas ją patobulinti ir pritaikinti platesniui sluoksniui naudojimui pritraukia prie to darbo Joną Jablonskį. Gramatikėlė buvo pagrindina perdirbta, išplėsta, vietoje lotyniškų pavadinimų buvo įvesti lietuviški. Ji buvo pavadinta Petru Kriaušaičio Lietuviškos Kalbos Gramatika, kur Petru buvo pažymimas Petras Avizonis, o Kriaušaičiu buvo pažymimas

Jonas Jablonskis. Gramatika buvo išleista Amerikos lietuviams padedant Prūsiose dar spaudos draudimo laikais ir susilaukė kelių laidų vėliau.

Petras Avizonis buvo knygnešiu, rėmė slaptąjį lietuvišką žodį, rašė įvairiais tais laikais lietuviams svarbiais klausimais, tiek vietos žinias, populiarino mokslą ir sveikatos žinias. Pirmą kartą pasirodė lietuviškoje spaudoje 1895 metais. Rašė "Varpe", "Ūkininke", "Naujiuose" ir pasirodė visa eile atskirų leidinių dar spaudos draudimo metu, o draudimą nuėmus pasirodė eile leidinių iš sveikatos ir mokslo populiarinimo. Kai kurie leidiniai buvo tiek populiarūs, kad susilaukė kelių laidų, kaip "Zemė ir žmogus" turėjo net tris laidas. Jis dirbo "Varpo", "Ūkininke" dviasioje, demokratų sąjūdyje, (nuo 1902 m. jis perėjo į socialdemokratų), visados būdamas griežtai tautiškai nusistatęs, smerkdamas mišrias vedības lietuvių su kitataučiais, būdamas griežtu šalininku lietuvių kalbos vartojimo šeimoje ir kur tik buvo galima viešame gyvenime, smerkdamo lietuvių inteligentus ieškančius darbo Rusijoje, bet ne Lietuvoje be rimtų politinių priežasčių. Spaudos draudimo laikais jis vartojo net 58 slapyvardžius.

Petras Avizonis nesišalino nuo visuomenės veiklos patapęs gydytoju. Taip jis atrado pakankamai laiko organizuoti Žagarėje "Beturčiams Šelpti draugiją", kuri pasistatė namus kur visos apylinkės pavargėliai rado pastogę ir aprūpinimą 1903 metais. Jis organizuoja Žagarėje "Vartotojų Draugiją" taipogi. Abi šios organizacijos išlaikė iki pat Antrojo Pasaulinio Karo.

1900 metais gavo Dorpate medicinos gydytojo diplomą "cum laude". Tuoj grįžo Lietuvon nesigundydamas plačiosios Rusijos galimais ir vertėsi gydytojo praktika, pradžioje Airiogoje (1900-02), vėliau Žagarėje (1902—10), šiauliuose (1910—14 ir 1918—19) ir Kaune (1920 — iki mirties). Visur dalyvaudamas vietos veikloje (švietimo, labdaros, lietuviybės), išgydavo žmonių pasitikėjimą ir garsėdavo kaip geras gydytojas. Buvo palmtas kaip gydytojas į Rusų-Japonų ir Pirmąjį Pasaulinį Karą.

Viešosios sveikatos reikalai jam buvo visuomet artimi. Matydamas kiek žmonės kenčia nuo akių ligų ir aklumo Lietuvoje, jis specializuojasi akių ligose tuo laiku prieinamose in-

(Nukelta į 3-ąją pusl.)

Dienu Skeveldros

1.

Imu į rankas "Dziennik Polski" ir — matau, kad mūs kaimynai nebijo... Aušros Vartų. Štai jų tremties vyskupas, beje arkivyskupo laipsnį neseniai gavęs, J. Gawlina 1963. 8. 13 pašventino naują lenkų bažnyčią. Kur? D. Britanijoje, Kiddermistryje. Anot reporterio, Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslas žvelgia į "visų lenkiškų žemių stiliaus" bažnyčią, kuri yra skiriama "lenkų 1000 metų krikščionybei atminti".

Gauta specialus popiežiaus palaiminimas.

2.

Be aliužijų (ir — be iliuzijų!) norisi pacituoti — str. "Remia lietuvišką veiklą. Iš kunigų Vienybės metinio suvažiavimo" (žr. "Draugas", 1963. 9. 17). Tik mažytė ištraukėlė:

"Apie šiluvos koplyčios statybą Washingtono Nekalto Prasidėjimo šventovėje kalbėjo vysk. V. Brizgys. Paaikškėjo, kad esama didelio entuziazmo visose parapijose. Kasdien įplaukia apie tūkstantis dolerių, o surinkta jau 148 tūkstančiai. Iškilio klausimas ir dėl koplyčios pavadinimo, ar vadinti šiluva ar Aušros Vartais. Tai klausimas, iškeltas dar prieš seimą kai kurių pasauliečių veikėjų. Vysk. V. Brizgiui seimas pritarė, kad būtų neišmintinga statomos koplyčios vardą pakeisti į Aušros Vartus".

3.

"Neprikl. Lietuvos" Nr. 36 Laiškų Redakcijai skyrįje J. Audėnas rašo:

"Norėčiau žinoti, gal kas galėtų autoritetingai atsakyti, bus toje koplyčioje matomoje vietoje užrašas Lithuania ar Lietuva, ar nebus?"

4.

"Laisvosios Lietuvos" Nr. 18 "Spaudos ir gyvenimo verpetuose" daroma toks "horoskopas":

(vyskupo ir kaikiurių kunigų pasiryžtos pastatyti šiluvos koplyčios) "už keliolikos metų neteksimė airių ar vengrų naudai..."

5.

Imu į rankas "Europos Lietuvis" Nr. 30 ir — str. "Jubiliejinis suvažiavimas. Svečiuose pas Lietuvos vokiečius". Str. pasirašytas raidelėmis A. G. Tai, rasit, Dr. A. Gerutis, nes str. baigiamas tokia pastraipa:

"Hannoveryje buvusį jubiliejinį Lietuvos vokiečių suvažiavimą Diplomatinės Tarnybos vardu pasveikino pasiun-

tinybės patarėjas Dr. A. Gerutis".

Man itin patiko Dr. A. G. (eručio?) toks (rimtas ir sudėtingas?) sakinytis:

"Tenka atsiminti, kad mūsų tauta su savo vokiškąja mažuma buvo artimai susigiminiavusi ir dažnai buvo sunku nustatyti, kur pasibaigia lietuvis ir prasideda vokiečiai".

O ar... netenka atsiminti Kulturverbando, mažojo nacų Nūrnbergo (po nepavykusio Klaipėdos atplėšimo) ir t. t. ir t. t.?

Kur veda toks, anot vieno kalamburininiko, "deutsche far niente"??!

6.

"Kultura" Nr. 9 paduoda keletą eilėraščių, iš vokiečių kalbos verstų, "apie Lenkiją". Štai (iš lenkų versta) "Vilnius":

Vilniau, žydincioji alyva,
Zaliu žvilgsniu
Nuskendo tavo vilko metas,
Lokys, tauras ir šernas,
Išgąsdinti Gedimino ragų
pūtimo,
Atsidūrė ant Nemuno
krantų,
Uždusę, ažuolų tankmė,
žvilgterėjo žemyn. Apie
prošvaistes
ir šešėlius anų pirminių
dienų
dainavo Micevičius".

Geriau rašysime pačiam lyg prozą, nes juk versta laisvai.

"Kaip lengvai nuskuodžia jautri Neris. Ir dangus. Baltėnis už vėjuose padžiautas drobes. Ir beržų šokis švyturiuoja užuoginoj. Jau nebegieda Lizdeika, barzduotasis, sako, užmigęs nuo monotoniško bangų į išplautą smelti teliuskavimo. Vidur ežero pilies griuvėsiai, pajuodęs laiko pėdsakas. Jo daina lyg girtos kraštas, šokinuojąs palei Nerį. Kaip Vilniaus vėjo šokio taktas. O karalių mieste, dar dainuoja tavo daubos".

Pabaigoj sakoma apie žilabarzdžio (Lizdeikos) balsą, kurs tau aštrus kaip ledo lyties sproginas, ir rausvas kaip pušų ošimas.

7.

"Vilniaus" autoriumi yra vokiečis Johannes Borkowski (g. 1918 m. Tilžėje, mokėsis Karaliaučiuje — meno istorijos). Už savo kūrybą du kartus atžymėnis suvažiavimas. Svečiuose pas Lietuvos vokiečius (viena Vienos leidyklos ir viena "Gruppe 47"). Savo kūryboj grįžta į karo metu būtas vietoves, k. a. belaisvių stovyklą palei Rostovą, o anksčiau jv. vietas Prancūzijoje, Lenkijoje, Vilniuje, Kuršių apsupime ir t. t.

(Nukelta į 2 pusl.)

TELSIŲ MIESTO VAIZDAS NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS LAIKAIS. MASČIO PAKRAŠTYS

S. AVIZONIENE...

(Atkelta iš 7-to psl.)

laudas, reikia pasakyti, kad jos veikė D. Lietuvos Kunigaikštijoje nuo XVI amžiaus ir buvo žinomos špitolių vardu. Kai kurios špitolės laikui bėgant išsivystė į ligonines, bet jų dauguma liko skurdžiomis prieglaudomis — elgetynais prie bažnyčių. Sulig Žemaičių miestelių špitolių atskaitos, paskelbtos 1822 m., daugumas špitolių tai mediniai, dengti šiaudais namai, kaikiuriuose jų tik neseniai buvo išvestas kaminas. Špitolėse gyveno nuo kelių iki keliolikos neturtingų senių, invalidų ar šiaip davatų, išlaikomų iš užrašytų špitolė kapitalų ir išmaldos. Gydytojų špitolėse ir išmaldos. Gydytojų špitolėse ir išmaldos. Gydytojų špitolėse ir išmaldos.

Kaip Edukacinės Komisijos pirmininkas Masalskis išleikvojo 300,000 auksinių vienas ar su savo bendradarbiais, tačiau kaltė krito pačiam vyskupui. Yra žinoma, kad tas didikas pralošė kortom Edukacinės Komisijos stambias sumas. Vyskupas Masalskis buvo pakartas, bet ne už visuomenės lėšų eikvojimą, o užrašomos lėšos būdavo perduodamos saugoti tų bažnyčių klebonams, nes nuo seno špitolėm rūpintis pareiga buvo uždėta klebonam. Praktika parodė, kad jie paprastai neskirdavo špitolėms pajamų nuo asmeninių pajamų ir špitolių turtai pamažu būdavo išgrobstomi; per ilgą laiką tai susidarė lyg tradicija. Matomai, špitolių, kaip ir bažnytinių turtų administravime nebuvo kontrolės ir klebonai jautėsi kaip diktatoriai, smerkdami ir plūsdami kiekvieną kas to siekė.

Ir Žagarės klebonas, kurs viešai per pamokslą koneveikė Dr. Avizonį, tur būt, teisingai save pagal įsigalėjusią "grobystimo lėšų" tradicija.

Reikia pabrėžti, kad Lietuvos ir Lenkijos jungtinės valstybės agonijoje vyko godus ir nusikaltamas visuomenės lėšų grobystimas, kuo pasižymėjo ne tik eiliniai kunigai ir klebonai, bet ir aukštoji dvasiškija, kuri davė tam liūdną pavyzdį ir paskatinimą. Špitolės nuskurdo dėlto, kad jas užvaldė dvasininkai pasisavindavo žymią dalį pajamų, skirtų ligoniam ir invalidam iš-

laikyti. Pvz., 1708 m. kapitula grasino šv. Juozapo ir Nikodemio špitolės Vilniuj klebonui išmest jį iš vietos, jei nesiliaus skriaudęs ligonius. Tačiau ir patys kapitulos nariai bei vyskupas grobė turtus. 1779 m. Vilniaus kapitulos aktuos nurodyta, kad minėtos šv. Juozapo ir Nikodemio špitolės vargšai gyvena iš "Dievo apvaizdos", t. y. iš išmaldų, o užėmę šiai špitolėi priklausančius namus kapitulos nariai ir Žemaitijos vyskupas Giedraitis jau keli metai nemoka nuomos špitolėi po 210 auksinų kasmet. Ypač pasižymėjo špitolių fondų grobstymu Vilniaus vyskupas Ignacas Masalskis (1729—1794). Vilniaus kapitula savo 1792 m. aktuos konstatavo, kad Masalskis pasisavinęs daugiau kaip 20,000 auksinų, priklausančių špitolėm, pirmiausia šv. Roko špitolėi.

Kaip Edukacinės Komisijos pirmininkas Masalskis išleikvojo 300,000 auksinių vienas ar su savo bendradarbiais, tačiau kaltė krito pačiam vyskupui. Yra žinoma, kad tas didikas pralošė kortom Edukacinės Komisijos stambias sumas. Vyskupas Masalskis buvo pakartas, bet ne už visuomenės lėšų eikvojimą, o užrašomos lėšos būdavo perduodamos saugoti tų bažnyčių klebonams, nes nuo seno špitolėm rūpintis pareiga buvo uždėta klebonam. Praktika parodė, kad jie paprastai neskirdavo špitolėms pajamų nuo asmeninių pajamų ir špitolių turtai pamažu būdavo išgrobstomi; per ilgą laiką tai susidarė lyg tradicija. Matomai, špitolių, kaip ir bažnytinių turtų administravime nebuvo kontrolės ir klebonai jautėsi kaip diktatoriai, smerkdami ir plūsdami kiekvieną kas to siekė.

Toks pats likimas ištiko ir kitą Lietuvos vyskupą Juozą Kasakauską (1737—1794), Livonijos vyskupą ir vėliau Vilniaus koadjutoriu.

Jis buvo gabus ir gudrus, tačiau nepastovių nusistatymų, godus garbės ir turtų. Savo tiesioginėm dvasinio pašaukimo pareigom skyrė mažai laiko ir energijos. Carienė Kotryna II paskyrė Kasakauskui 1500 raudonųjų metinė pensiją, kurią jis sutiko priimti kaip neva atlyginimą už Rusijai tekusius Livonijos vyskupo dvarus, nors tikrumoj ta carienės pensija buvo vyskupo papirkimas ar kyšys už išdaviko darbą. Išrūškėjęs kaip Rusijos šalininkas, Kasakauskas buvo sukilėlių Varšuvoj suimtas ir pakartas 1794 m., o jo brolis Simanas, didysis etmonas, už tą pat politiką pakartas Vilniuj).

Sofija Avizonienė dažnai minėdavo savo dukrai, kad jos tėvas jautėsi laimingas, nežinūrint, kad turėjo daug nemalonių ir

vargo, jog jo vaikai, būdami reformatai, turės daugiau laisvės, nebus taip religijos varžomi, negalės būt viešai keikiami ar persekiojami, ką jis savo gyvenime yra patyręs. — Sulig Rūtos Blaževičienės atsiminimų, Dr. P. Avizonis reformatų tikybos neapraktikavo; apie katalikų tikybą jis buvo nuomonės, kad ji reikalinga lietuvių tautos moralei ar dorovei palaikyti. Dažnai po ilgos darbo dienos P. Avizonis mėgdavo padiskutuoti religinėm ir filosofinėm temom su rabinais ir aukštesnio mokslo dvasiškijs. Kanauninkas Tomas-Vaižgantas buvo neretas svečias prie vakarienės stalo. Avizonis palaikė gerus santykius su vyskupu Bučiu, kurs jo rektoraviomu metu buvo prorektorium. Tie santykiai matomai tęsėsi ir toliau, nes P. Avizonio bibliotekoj buvo vysk. Bučio vėliau parašytų knygų su vyskupo įrašu jam. Jau po Dr. Avizonio mirties jo šeimai gyvenant tremtyje lietuvių pabėgėlių namuose Yverdone, šveicarijoj, buvo atvažiavęs aplankyti lietuvių tremtinių arkivyskupas Skvireckas. Ta proga jam pagerbti buvo suruoštos vaišės, į kurias buvo pakviesti rinkiniai svečiai. Kartu turėjo dalyvauti ir seniausia lietuvių pabėgėlių namų gyventojas. Seniausia buvo S. Avizonienė, bet kadangi ji nekatalikė, tai rengėjai vietoj jos pakvietė p. Pečiulionienę, gen Pečiulionio žmoną. Kai arkivyskupas Skvireckas po vakarienės išėjo aplankyti kitų pabėgėlių ir sutiko S. Avizonienę, labai buvo nustebęs, kodėl ji nedalyvavo jam pagerbti vaišėse. Atsisukęs į lydėjusį jį kun. Borevičių, jėzuitų, vieną iš rengėjų, arkivyskupas užklausk, kaip asitiko, kad p. Avizonienė, jo jaunystės draugo ir prieteliaus prof. Avizonio našlė, nebuvo pakviesta į jo pagerbimo vakarienę, kas jam būt sudarę daug malonumo, nes jis būt galėjęs ilgai pasikalbėt ir prisimint senus laikus. Rūta Blaževičienė atsimena, kad arkivyskupo Skvirecko toji pastaba kun. Borevičiui buvo labai nemaloni, nes jis paraudo.

Toliau arkivysk. Skvireckas, kalbėdamas su S. Avizoniene, prisiminė savo jaunystės dienas, kuomet su P. Avizoniu draugavo ir kartu arklus ganė. Skvireckas pasakė, kad, nežinūrint to,

jog vėliau jų pažiūros ir skyrėsi, jis visuomet laikė Dr. Avizonį aukštoj pagarboj, nes jis (Av.) buvęs labai tolerantiškas, gerbė ir niekuomet neįžeidė kitų žmonių jausmų ir religinių pažiūrų ir savo pažiūras niekam nepiršo. Taip pat paminėjo, kad P. Avizonis buvo didelis mokslo žmogus ir užsitarnavęs lietuvi. Po pasikalbėjimo draugiškai atsiveikino ir neužilgo išvyko. Kiek vėliau Sofijai Avizonienei, kaip ligonei ir užsiėmęs lietuviu našlei, buvo paskirta nedidelė pašalpa iš arkivyskupo Skvirecko išrūpintų iš popiežiaus pinigų lietuviams pabėgėliam šelpti. Rūta Blaževičienė dar priminė, kad jos tėvas, prof. Avizonis, buvo dosnus labdarybės draugijom, globojį daugelį neturtingų moksleivių ir studentų, buvo duosnus savo aukoms studentų žiburėlio draugijai.

Baigiant noriu paminėti, kad man dėkojant p. Rūtai Blaževičienei už suteiktas žinias apie jos tėvus Sofiją ir Petrą Avizonius ir šeimos narius, ji atsakė, kad ir ji jaučiasi dėkinga už šių atsiminimų rašymą apie jos brangius tėvus. Jie abu labai mylėjo savo tėvynę Lietuvą ir dirbo jai ir savo vaikams išmokė savo tėvynės meilės, kurios jie manų gyventojas. Seniausia buvo S. Avizonienė, bet kadangi ji nekatalikė, tai rengėjai vietoj jos pakvietė p. Pečiulionienę, gen Pečiulionio žmoną. Kai arkivyskupas Skvireckas po vakarienės išėjo aplankyti kitų pabėgėlių ir sutiko S. Avizonienę, labai buvo nustebęs, kodėl ji nedalyvavo jam pagerbti vaišėse. Atsisukęs į lydėjusį jį kun. Borevičių, jėzuitų, vieną iš rengėjų, arkivyskupas užklausk, kaip asitiko, kad p. Avizonienė, jo jaunystės draugo ir prieteliaus prof. Avizonio našlė, nebuvo pakviesta į jo pagerbimo vakarienę, kas jam būt sudarę daug malonumo, nes jis būt galėjęs ilgai pasikalbėt ir prisimint senus laikus. Rūta Blaževičienė atsimena, kad arkivyskupo Skvirecko toji pastaba kun. Borevičiui buvo labai nemaloni, nes jis paraudo.

Toliau arkivysk. Skvireckas, kalbėdamas su S. Avizoniene, prisiminė savo jaunystės dienas, kuomet su P. Avizoniu draugavo ir kartu arklus ganė. Skvireckas pasakė, kad, nežinūrint to,

- SALTIMIAI
1. Vysk. Juozapas Kasakauskas. L. Encikl. t. 11, psl. 126.
 2. Vysk. Ignacas Masalskis. L. Encikl. t. 17, psl. 434—436.
 3. Edukacinė Komisija. L. Enciklopedija. t. 5, psl. 338—340.
 4. J. Lelis. Pirmos ligoninės ir jų raida feodalinėj Lietuvoj. Medicinos mokslų istorijos Lietuvoj klausimai. Vilniaus Univ. mokslo darbai t. 17, Vilnius, 1958.

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 28, 1963

RABINDRANATH TAGORĖ

1. Bendros pastabos apie Rabindranath Tagorę kaip žmogų

Ligi 1913 metų niekur plačiau negirdėtas Rabindranath Tagorė (tais metais jis Nobelio premiją gavo) staiga visame civilizuo-tame pasaulyje taip plačiai pa-garsėjo, kaip gal tik Levas Tol-stojus savo laiku buvo žinomas. Paviršium žiūrint į Tolstojų ir Tagorę galima net daug bendrų ymių surasti. Tagorė, kaip ir Tolstojus, buvo kilęs iš turtin-gos aristokratų giminės. Vienas ir antras žodžio dailininkas ir drauge filosofas — reformin-kas. Abu taip pat didelį dėme-sį kreipė į jaunuomenės auklė-jimą, abu savo mokymo ir auk-lėjimo sistemas turėjo, abu mo-kyklas steigė, abu labdariai; Tol-stojus savo grafo titulu nesinau-dojo, o Tagorė jį (lordo titulą) atmetė. O vis dėlto tarp Tagorės ir Tolstojaus yra toks didelis skirtumas, kad sunku net paly-ginimą mėginti daryti, lygiai kaip sunku apskritai apie Ta-gorę rašyti taip, kad būtų galima visiškaip jį apibūdinti. Kas buvo Tolstojus? — Hamsunas vieno savo veikėjo ("Misterijų" Nagelio) lūpomis jį pranašiu va-dina, lygiu arba panašiu seno-vės pranašams arba jo bendra-mečiui vad. išganymo armijos generolui Booth'ui. Ir reikia pripažinti, kad šitas apibūdi-nimas labai sutinka su tuo, ką Tolstojus darė ir skelbė. Tolsto-jaus filosofija išėjo iš jo "nusi-statymo" arba "įsitikinimo" jau tada, kada jis senti pradėjo, ir Tolstojus visą laiką žmones "prie pakūtos" atgalauti šaukė. Visai kitoks žmogus Tagorė. Jis pirmiausia poetas, bet poetas tikrai iš Dievo malonės. Jis ne-pranašauja, žmonių nebara ir jų atgalauti nešaukia — priešin-gai, — jis jei jau šaukia, tai visai kitu balsu ir į kitą pusę. Jis sako:

"Išiekit, atviran pasaulin išei-ki! Išiekit triukšmingą gyven-i-mo kelią! Išiekit, kurie išsižai-dat jaunystės!"

O kada jo paklausia, ar tais žodžiais jis nori pasakyti, kad platus pasaulio triukšmingas kelias savęs išsižadėjimo, susi-vaikymo bei susilaikymo laidas, jis nebeabejojamas atsako: "Dėlko ne? Placiame pasaulyje viskas mainosi, visame gyven-i-mas, visur judėjimas. O kas vi-suomet juda ir su gyvenimu ei-da — šokdamas ir ant savo fleitos grodamas — kada jis taip eina, tai jis, tikrai yra, sa-vęs išsižadėjęs!" Ir kitoj vietoj: "Tiktai tie, kurie įvairiais gali-mais būdais savo gyvenimo iš-mėginti nebuvo — pastatę, tik-tai tie visuomet dejuoja:

Gyvenimas plaukia. Gyvenimas nyksta. Gyvenimas lygus anam rasos lašui, kuris ant letoso lapo sau miega... (Žiūr. dramą "Pavasario skritulys")

Šituose žodžiuose mums gal suprantamiau ir aiškiau ne kur kitur prieš akis stovi visas trumpai išreikštas Rabindranath Ta-gorė kaip žmogus. Ne pesimiz-

mas, ne nusiminimas, ne despe-racija su neapykanta, bet šviesu-mas, linksnumas ir optimiz-mas be pradžios, be galo ir kraš-to lydi visus Tagorės žygius, raštus bei darbus. Iš gero, visa kuo aprūpinto gyvenimo — pa-sakys ne vienas pesimistas. Bet ir Tolstojaus gyvenimas buvo visa kuo aprūpintas (nekalbant jau apie kitus), bet kiek jo raš-tuose ir pamoksluose pesimiz-mo, net desperacijos (jau vien-i rašinių pavadinimai — "Tamsos galybė", "Negaliu tylėti" — daug sako)!

Patsai Tagorės gyvenimas ne-išrodo toks lengvas. Gimė jis, turtin-gas ir garbingoj indų bra-manų giminės šeimoj. Kalkutos mieste, 1861 m. gegužės 7 d. Jo tėvas Maharshi Devendranath Tagorė, patsai žymus mokslin-kas ir visuomenės darbininkas, arba įvairiais reikalais važinėjo arba parvažiavęs "vis rašė, ir rašė, ir rašė", — taip kad net valgyti motina turėjo jį po kelius kartus prašyti; o jei kartais mažiukas Rabindranath'as pas-tėvą į kambary įbėgdavo, tai mo-tina tuojau sakydavusi: "Ak tu biauurybe... Nematai, kad tėvas dirba?...". Ir išvydavusi. Tat liko tik mamos globa. Bet ma-ma tuojau mirė; Rabindranath'as dar mažą palikusi. O tėvas vis važinėjo arba "rašė, ir rašė". Ir visas savo kūdikystės dienas Rabindranath turėjo "praleisti uždarytas savo tėvo namuose ir kieme. Kalkutos mieste, vien-tamų su kitais savo broliais pri-žiūrinamas. Net per tvorą pažūrė-ti ir gatvę vaikai galėjo iškada-kai tarnai nematydavo, — o tai labai retai atsitikdavo. Ir mušti gaudavo. Tagorė patsai sako: "Mes laikėme vienus iš pasaulio įstatymų, kad didelis muša, o mažas yra mušamas. Ir daug laiko praejo ligi aš susipratau, kad didelis kenčia, o mažas jam kančias teikia". O jeigu vaikai mušami labai verkdamo, tai tar-nai taip pat vaistą rasdavo: jų galvas kišdavo į šalto vandens pilnus puodus, kurie tuomet Indijoje vartojami buvo.

Taigi kūdikystės dienos Tago-rei per daug linksmos nei malon-šios būti negalėjo. Mokykloj taip pat geriau nebuvo. Viskas svetima — išdėstomąja kalba pradant ir mokslo dvasia bai-giant (Indijoj angliškos mo-kyklos buvo). Mokykloje visus pirmuosius metus Tagorė žo-džio neprataręs vien tik dėl to, kad baisiai anglių kalbos neken-tęs. Ir baudžiamas buvo — ne tik mušamas, bet ir pasaulės spinduliais išistas valandus lai-komas: o prie Indijos saulės kaitry, tai didesnė hausmė negu mušimas. Tėvas paskui iš mo-kyklos jį jau atėmė ir jį namus mokytojų paėmė. Čia buvo jau kiek geriau. Mokykloj Tagorėi tik ryto malda patikdavusi. Ne žodžiai, nes jų nesuprato, tik-tai patsai motyvas. Ir anglių kalbos žodžius iš tos giesmės mokiniai-taip "subengalino", kad patsai Tagorė net ir vėliau pirmojos giesmės žodžio negalėjęs su-prasti.

Tagorė daugiau asmeninių pa-

togumų ir laisvės tik vėliau įgį-jo — besimokydamas, bevažinė-damas tėvo reikalais į sodžius ir į platų pasaulį (Angliją). Bet ir čia ne viskas, kaip reikėtų, sekėsi. Mokėsi teisių mokslo. Paskui turėjo tėvo ūkį (dvarą) valdyti — nenorėdamas. Apsivedė 23 metų. Bet žmona numirė po kelių metų, taip pat ir dukrė, o sūnus mirė keliolikos metų su-laukęs. Tuo būdu Tagorės as-meininis gyvenimas buvo toksai, kad ne viena į desperaciją ir nu-siminimą įvestų, ypač jei dar prisimintumėm visus santykius su politiniu ir visuomeniniu ju-dėjimu.

Indija nėra koksai kraštas, kur laukiniai žmonės gyventų. Bet indai, paties Tagorės liudy-manų giminės šeimoj, Kalkutos mieste, 1861 m. gegužės 7 d. Jo tėvas Maharshi Devendranath Tagorė, patsai žymus mokslin-kas ir visuomenės darbininkas, arba įvairiais reikalais važinėjo arba parvažiavęs "vis rašė, ir rašė, ir rašė", — taip kad net valgyti motina turėjo jį po kelius kartus prašyti; o jei kartais mažiukas Rabindranath'as pas-tėvą į kambary įbėgdavo, tai mo-tina tuojau sakydavusi: "Ak tu biauurybe... Nematai, kad tėvas dirba?...". Ir išvydavusi. Tat liko tik mamos globa. Bet ma-ma tuojau mirė; Rabindranath'as dar mažą palikusi. O tėvas vis važinėjo arba "rašė, ir rašė". Ir visas savo kūdikystės dienas Rabindranath turėjo "praleisti uždarytas savo tėvo namuose ir kieme. Kalkutos mieste, vien-tamų su kitais savo broliais pri-žiūrinamas. Net per tvorą pažūrė-ti ir gatvę vaikai galėjo iškada-kai tarnai nematydavo, — o tai labai retai atsitikdavo. Ir mušti gaudavo. Tagorė patsai sako: "Mes laikėme vienus iš pasaulio įstatymų, kad didelis muša, o mažas yra mušamas. Ir daug laiko praejo ligi aš susipratau, kad didelis kenčia, o mažas jam kančias teikia". O jeigu vaikai mušami labai verkdamo, tai tar-nai taip pat vaistą rasdavo: jų galvas kišdavo į šalto vandens pilnus puodus, kurie tuomet Indijoje vartojami buvo.

Tos propagandos vaisiai buvo nuolatiniai bruzdėjimai bei laiks nuo laiko daromi suklūpimai, ku-rie visuomet buvo numalšinami, nes pas indus niekuomet nebuvo nei tikro sutarimo, nei vieni ki-čių palaikymo. Dalykas toks, kad indai nebuvo kokios viena tauta su viena kalba, viena tiky-ba, papročiais ir t. t., bet eilė tautų, kalbų ir tikybų. Patsai Rabindranath Tagorė priklausė bengalų tautai, kuri buvo di-džiausia, nes priskaitė apie 80 mil. bet kuri buvo pasiskirs-tus įvairiais delectais ir tiky-ba (apie 60 nuoš hindusų ir apie 33 nuoš mahometonų). Ka-dangi prie tikybinio ir kalbos pasiskirstymo prisidėjo ir so-cialinis pasiskirstymas, kuris dažnai su kalba ar tikyba sutam-pa, tai lengva suprasti, kaip plati dirva buvo visokiems agitato-riams vandenį drumsti (Ency-klopediae Britanica atvirai sa-ko, kad tie kalbų dialektų ir ti-kybų mišiniai — anglių valdžios agentų gudriai savo tikslams naudojami).

Kiek patsai R. Tagorė asme-niniai į šią savo tautos kovą dėl savo teisių buvo įtrauktas arba kiek jam tie dalykai rūpėjo, ma-tyti tarp ko kita iš jo "Naciona-

DIENU SKEVELDROS

(Atkelta iš 1 psl.)

Sugrįžti pas Johannes, kurio gysloims teka senos prūsų gim-niškos kraujo priemaiša, sugrįžti? Dar įžeisui: 1) Vliką ir Diplo-matinę Tarnybą kartu ir atski-rai imant, nes ikišiolei su jau-nąja kūrėjų ir iš viso kūrėjų vokiečių karta ir nebando už-megzti ryšį, ir 2) J. Borkowskio kūryboj per daug kartų mi-nima... Aušros Vartai, kas "ne-diplomatiška" po Vienybės (Kunigų) šeimo sutarimą.

Geriau nieko nevertinti. Juoba senas prancūzų posakis išpėja, kad žmogus — ne darbu su-tvertas, o tai geriausia matyti iš to, kad bedirbant greit pavarg-stama.

Dolce far niente... J. Cicenas

lizmo" ir romano "Namai ir pa-saulis" iš vienos pusės ir iš kitų faktų, kad rodos 1916 m. sugrą-žino Anglijos karaliaus jam su-teiktą privilegiją ir lordo titulą su paaiškinimu, jog jis negali priimti jokių malonių iš kara-liaus, kurio valdžia taip neteisin-gai jį tautiečius skriaudžia.

Tagorė nebuvo nacionalistas, bet taip pat nebuvo kosmopolit-as. Jis sakė: "Tiek bespalvis kosmopolitizmas neryškumas, tiek karštas savojo tautinio kul-to dievinimas nėra žmonijos istorijos tikslas". Dėl to jis ne-galėjo pritarti tiems savo tautie-čių agitatoriams, kurie skelbė kovą visam, kas ne savas, ne in-diška. Be to, jis tiek politinė, tiek ekonominė kovoj pirmoj vietoj statė moralinį elementą, manydamas, kad padoriais gin-klais kovojant dabartinės sąly-gos, nors kova sunkesnė, bet užtat pergalė daug tikresnė. "Ir čia jam, žinoma, teko susidurti su tais savo tautiečiais, kurie savo darbuose siekdami tiklo nelabai žiūrėjo į priemones. Kri-tingaisiais 1905 m. R. Tagorė net aktingai politikos gyvenime dalyvavo. Ir čia Tagorėi teko ypatinga misija atlikti. Iš vie-nos pusės jis, bevažinėdamas ir besimokydamas pamatė, kokią didelę galybę žmonas teikia vakarų Europos mokslas ir jo išradimai, bet iš kitos pusės jis matė, kiek daug ten yra demo-ralizuojančių veiksmų, ir kaip daug pasaulis nustoja nepažin-damas ir nesuprasdamas Azijos tautų ir jų kultūros. Dėl to Ta-gorė laiks nuo laiko važinėjo po vakarų Europą ir Ameriką, stengdamasis tuos kraštus pa-žinti ir juos su indais supažin-dinti (žodžiu ir raštais), o iš ki-tos pusės namie steigė mokyk-las ir visais kitais galimais bū-dais stengėsi savo tautiečius su vakarų Europos kultūra ir paty-rimais supažindinti. O savo tė-vynėj, Kalkutos mieste, stengė-si universitetą įkurti, kur indai ir europiečiai drauge besimoky-dami vien kitus pažintų.

(Bus daugiau)

"NAUJENOS" gali rašyti kiekviens ir apie viską.

2 → NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL. → SATURDAY, SEPTEMBER 28, 1963

S. AVIZONIENE...

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

reformatų tikybą, vieton pravo-slavijos, kuri buvo nemėgiama ir greičiau vedė į nutautėjimą. Lietuviai, kaip krikščionių tau-ta, daugiausia yra katalikai, be-to, reformatai ir evangelikai — liuteronai (Maž. Lietuvos), nors krikščionys fanatiškai lietuviai nori matyti lietuvius vien tik katali-kais.

Su tikybės keitimo reikalu pirmiausia susidūriau prieš ke-lėla metų rašydamas Dr. Prano Gudo Gudavičiaus biografinius atsiminimus. (Žr. knygelę: Dr. V. Terelijonas. Prof. Dr. Med. Pranas Gudas - Gudavičius. Chi-caga, 1959). Jis pareiškė, jog netiki, kad žmogus turi dūšą ir pomirtinį gyvenimą; bet tai ne-reikia suprasti, kad jis yra be-dievis. Tai tenka priskirti jo kalbos stiliui, jo pamėgimui at-virai ir tiesiai reikšti mintis. Jis priklausė lietuvių krikščionių bendruomenei, buvo su šeima New Yörko lietuvių evangelikų parapijos narys, savo dukrą ap-kirkštino pas reformatus ir pas-kuinį patarnavimą jo šermyne-se ir laidotuvėse suteikė kun. P. Dagys, liet. evangelikų para-pijos klebonas. Priklausymas prie krikščionių bendruomenės nesuderinamas su bedievybe. Dar gimnazijos laikais Mintau-joj Pranas Gudas sykiu su Pet-ru Avizoniu (būsimu profesoriu) nutarė, kad savo vaikus jie krikštys pas reformatus ir tai ištesėjo. Tai nebuvo koks lengvabūdiškas užsipryimas ir kaprizas, bet rimtas ir apgalvo-tas sumanymas. Nors jis — Gudavičius nebuvo katalikų baž-nyčios simpatikas ir teigė, kad giliai įsitikinęs, jog katalikybė yra viena iš pagrindinių Lietu-vos nelaimių priežasčių, vienok gerbė kitą tikinčių jausmus. Paklaustas kodėl katalikybė yra Lietuvos priešas — jis taip pa-aiškino. Pirma, kad dvasiškija — kunigai anksčiau buvo su-lenkėję. Antra, kad krikdemų partija nepriklausomybės laikais savo trimis tinklais: Krikdemų partija, Ūkininkų Sąjunga ir Darbo Federacija mulkino rin-kikus ir gaudė žuvį į savo mai-šą, o Vlikas stengiasi tais pa-čiais trim tinklais išlaikyti savo daugumą. Nekalbant apie isto-rinę Lietuvą, kada apaštalavo lietuviškai nemokėjęsi dvasiški-ja ir lenkino mūsų tautą. Dr. Gudas dar galėjo pridėti, kad lietuvių tauta suvėlino priimt krikščionybę bent trim simtais metų ir tai davė progą vokiečių kryživiam grobikam, laimain-em popiežių, beveik du sim-tmečius pult ir plėsti Lietuvą, su-naikint senprūsus, kas labai pa-blogino ir mūsų tautos likimą.

Nors aš pažinojau Dr. P. Avi-žonį dar iš mano studentavimo laikų, pagal jo populiarisus raš-tus, o vėliau kaip gydytoją ir profesorių, vienok man neteko girdėti nuo jo kodėl jis ir jo še-ma priėmė reformatų tikybą ir ški straipsnį, man tuo klausimu žinių suteikė Rūta Blaževičienė, kuri girdėjo nuo savo motinos, be to, naudojausi ir spausdin-

tais šaltiniais, kurie nurodyti gale.

Dr. P. Avizonio perėjimą į re-formatų tikėjimą paskatino ne-susipratimai su katalikų klebo-nu Zagarė prieš Pirmąj pasau-linį karą, kur jis turėjo praktinę 1902—1910 m. P. Avizonis pra-dėjo rašyti lietuvių spaudoj nuo 1895 m. Jis dirbo "Varpo", "Ūkininko" dvasioj demokratų sąjūdyje, o nuo 1902 m. jis pe-rėjo į socialdemokratus. Jis bendradarbiavo minėtuose laik-raščiuose ir pasirodė visa eilė jo atskirų leidinių dar spaudos draudimo laiku, o draudimą at-šaukus, paskelbė eilę knygelių iš sveikatos ir mokslo populiariza-cijos. Iš jų minėtinos: "Girtuok-lybė mūsų rykštė, Darbininkai ir visuomenė, Socialistai ir ma-sonai, Žemė ir žmogus ir kt. Kai kurios iš tų knygelių turėjo tiek pasisekimo, kad susilaukė net trijų leidimų kaip "Žemė ir žmogus". Dr. Avizonis savo po-puliariais raštais pasireiškė kaip pažangus rašytojas ir tų laikų klerikalų spaudos "šaltinis" ir kitų jis buvo puolamas.

P. Avizonis, tapęs gydytoju ir gyvendamas Zagarėj, nesisali-vo nuo visuomeninės veiklos. Zagarėj jis dalyvavo bažnyti-nam komitete, kurs tarp kitko rinko pinigų bažnyčios laikro-džiui; tuo tarpu Avizonis rūpi-nosi, kad būtų lėšų senelių prie-glaudai. Pinigų rinklavo mi-nėtam laikrodžiui buvo tesia-lymas, bet laikrodžio bokšte vis nesimatė. Tuomet P. Avizonis tą reikalą iškėlė viešai, pareika-lavo apyskaitos ir pasiūkinti-mų. Dėl to jis buvo klebono viešai išsakyklos iškeiktas, iš-vadintas bedieviu ir masonu. Nuo to laiko pradėjo Dr. Avizo-nį persekioti, reikalauti, kad jis eitų išpažintis "kas savaitė ir t. t., žodžiu, kištis į jo asmeninį gyvenimą. Dėl to P. Avizonis buvo labai užgautas ir įžeistas ir tai paskatino jį apeisti katali-kybę, kad nebūtų virstamas ir baramas ir kad jo vaikai turėtų daugiau laisvės ir jiems nereikėtų pergyventi to, ką jam te-ko. Vienas iš kunigų Zagarėj, Tamošaitis ar Tamošauskas (tikrai jo pavardės neprisime-na), kuris palaikė Dr. Avizonio pusę ir jį užtarė, buvo iš klebo-nijos išskeltas ir ligi mirties dir-bo Kaune kurioj kaip raštinin-kas. Vėliau gyvendami Kaune, Avizoniai (tėvai) su dukra Rūta nuėdavo aplankyti to kunigo kapą, gražiai jį prisimindavo, kad buvęs kultūringas ir pažan-gusių pažiūrų ir dėlto turėjo nukentėti, negalėjo tarnauti žmonėm, o dirbti tik raštinės darba.

Nežiūrint konflikto su klebo-nu dėl bažnyčios laikrodžio, P. Avizonis rado pakankamai lai-ko įsteigti Zagarėj "Beturčiam šelpiti Draugiją", kuri 1903 me-pastatė namus prieglaudai, kur vietos apylinkės pavargėliai ra-do pastogę ir aprūpinimą. Jis taipgi organizavo Zagarėj Var-tojų Draugiją. Abi tos įstai-gos išsilaikė iki Antro pasauli-nio karo. (Kalbant apie prieg-

(Tęsinys 8-me psl.)

"Naujienos" bolševikams yra raktiš jų akyje!

dr. Juozas Pajausis, Išleido Vėpirminkų Pileščių draugiją — dr. R. Šilpėnaitis, Išleido ir kit. Leidimo redaktorius — dr. J. Laukskaitis, prof. M. Mackevičius, dr. J. Pajausis, VARPĖ nr. 5 rėdė: J. Andrusas, H. Blausas, A. Čičenas, dr. K. K. Karvas, dr. 200 rinkinių knygų. Kaina 2 dol. (su atsiuntimu). VARPAS nr. 5 yra rinkinių knygų, temoms straipsnių, kurie su- 1214 N. 16 AVE. - MELROSE PARK, ILLINOIS. T. BRISKAITIS. Jūs, Northfield, J. gauti patin, rasite šio adresą: VARPAS nr. 5 jau pasiekė beveik visus Lietuvos spaudos platinto-

Eighty million captive people

Eastern Europe depends on Radio Free Europe for Free World news. R. F. E. hits Communism where it hurts. Support Radio Free Europe.

Send your contribution to Radio Free Europe Fund

Published as a public service in cooperation with The Advertising Council

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULIACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užtikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilus, ar šlap kę apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimė išitikus, neturėsite jokių nemalonių.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARIS 1043

Telefonas: CEntral 6-5206

Generaliniai Agentai šių kompanijų: COLUMBIA INSURANCE COMPANY PEARL ASSURANCE COMPANY LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO. MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO. MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

DONALD PETKUS ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYČIA

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345 TOWNhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiom koplyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$990.00 ir dau-giau. Karstą galima pasirinkti koplyčioje.

GRAZIOS INDIVIDUALINES KOPLYČIOS MASINOMS PASTATYTI AIKSTĖ

Lietuviams teikiame šios rūšies patarnavimus 30 metų.

7 — NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 28, 1963

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

S. AVIZONIENĖ Palydėjus į amžinybę

Mintys ir prisiminimai apie velionę ir jos šeimą

Š. m. rugpjūčio mėn. 18 d. mirė Sofija Avizonienė, gimusi Gruzdytė, kuri gyveno Bristol, Conn., pas savo dukrą Birutę Blaževičienę. Šių metų sausio 21 d. ji minėjo savo 91 metų sukaktį. Ji buvo baigusi Šiaulių Zubovienės pensiją 1889 m. ir akušerijai ir masaziščių kursų prie Tartu (Dorpat) universiteto 1898—1900 m. ir kurį laiką dirbo savo profesijoj kaip akušerė. Bendradarbiavo spaudoj daugelį metų: 1902 m. Ūkininke, Varpe, Naujienose (Tilžės); Lietuvos Ūkininke; išvertė Tolstojaus Pragarą atgijimą. 1901 m. iškėlė už gydytojo Pėtro Avizono. Velionė buvo našlė nuo 1939 m., kada mirė jos vyras P. Avizonis, buvęs Lietuvos universiteto. Kaune akių ligų profesorius, akių klinikos steigėjas ir vedėjas iki mirties. Kurį laiką jis buvo medicinos fakulteto dekanas ir universiteto rektorius. P. Avizonis buvo vienas iš tautinio atgimimo veikėjų. Jis parašė ir išleido Lietuvišką gramatiką, kurią J. Jablonskis vėliau perdėbo ir išleido kaip Lietuvių kalbos gramatiką bendru slapyvardžiu Petras Kriaušaitis, kur Petrus pažymėtas Avizonis, o Kriaušaitis — Jablonskis.

Ta gramatika, išleista Amerikos lietuviams padedan, laimėjo SLEA premiją ir susilaukė kelių laidų. P. Avizonis daug rašė iš mokslo ir populiarios medicinos, buvo kelių medicinios žurnalų bendradarbis, tarp kitų ėjusio lietuvių kalba "Medicina". Parašė daug straipsnių apie akių ligas, išleido keletą knygečių: Aklumas ir trachoma Lietuvoje, Akių istorija ir plati "Akių ligų vadovė" (844 psl.), skirtą gydytojams ir studentams medicinai, atspausdintą jau po jo mirties 1940 m. Kaip profesorius Avizonis buvo gerbiamas studentų ir savo kolegų; jo pasakaitos buvo turiningos, dėl gilaus dalyko žinojimo ir mokėjimo dėstyti studentai medikai jas labai vertino ir iš akių ligų nemažai išmokdavo. (Plačiau apie P. Avizonį žr. skaitinį V. A. straipsnį).

Petras ir Sofija Avizoniai išaugino gražią šeimą: 3 sūnus ir dukrą.

1) Jonas Avizonis, g. 1902 m.,

Dr. V. TERCIJONAS

inžinierius; 1919 m. buvo partizanas prieš bermontininkus Šiaulių ir Radviliškio apylinkėse, 1920 m. dalyvavo širvintų — Gedraičių kautynėse su lenkais. 1921—1926 m. studijavo ir baigė Berlyno Aukštąją Technikos mokyklą diplomuoto inžinieriaus laipsniu. 1927—1940 m. dirbo prie Lietuvos geležinkelijų, iš pradžių prie siaurųjų, vėliau prie plačiųjų kaip dirbtuvių viršininkas. Įtaisė pagal savo planus automatiskas dyzelinius traukinius geležinkelioose. Buvo VDU technikos fakulteto dėstytojas. 1940 m. spalio mėn., kai Lietuva buvo okupuota bolševikų, buvo sumintas ir nuteistas į priverčiamųjų darbų stovyklą.

2) Vytautas Avizonis, g. 1906 m., gydytojas, buv. Kauno universiteto akių ligų docentas ir akių klinikos vedėjas. 1945—1947 Bėrno univ. akių klinikos asistentas. Nuo 1949 m. J. A. V. dirba Delaware valstybėje ir savaitgaliais Bay Shore, Long Island, N. Y., kaip akių ausų, nosies ir gerklės ligų specialistas. Savo specialybės klausimais atspausdino eilę studijų žurnaluose: Medicina, Medicinos Fakulteto Darbai ir kt., bendradarbiavo Vienybėje, Naujienose ir kt.

Vytauto duklė Giedrė studijuoja mediciną, kaip jos senelis ir tėvas ir tęsia šeimos tradiciją būti gydytoja. Vytauto sūnus Petras yra Ph. D. (filosofijos daktaras), specializavosi biochemijoje.

3) Kostas Avizonis, g. 1909 m., istorikas, buv. Vilniaus universiteto 1940—44 m. istorijos skyriaus docentas; J. A. V. dėsto Europos istoriją. Elon College, N. C. K. Avizonis daug rašė iš Lietuvos istorijos ir bendradarbiauja Lietuvių Enciklopedijoje. Lietuvių aktyviai veikė skautų organizacijose.

4) Birutė (Rūta) Avizonytė Blaževičienė, g. 1914 m., buvo baigusi VDU Teisų fakulteto ekonomijos skyrių diplomuoto ekonomisto laipsniu, vėliau baigė Aukštąją Tarptautinių Mokslų Institutą prie Teisų Fakulteto Paryžiaus universitete; de to, daugelio kalbų žinovė. 1938—1939 tarnavo Lietuvos atstovybėje Varšuvoje. Šiam krašte pasitraukė iš tarnybos 1957 m.; kad galėtų geriau prižiūrėti savo motiną, kuri gyveno Blaževičių namuose 16 metų nuo atvykimo į JAV iš Europos 1947 metais.

Aleksandras Blaževičius, Rūtos vyras, gimė 1912 m. JAV, atvyko į Lietuvą 12 metų amžiaus, baigė Panevėžio vyrų gimnaziją, studijavo Kauno universitete teisų mokslus, dalyvavo Antram pasauliniam kare JAV kariuomenėje ir išėjęs atšargon pakeltas į pulkininko leitenanto laipsnį.

Sofija Avizonienė buvo kilusi iš bajorų Gruzdžių šeimos, kur

užaugo 3 sūnūs ir 7 dukros. Tos gausios šeimos motina buvo vyskupo Valančiaus sesers duklė ir jo krikštė ir buvo vyskupo globojama. Velionė pasidžiaugdama pabrėždavo, kad ji yra vyskupo Valančiaus anūkė; dar turėjo atsivežtus du sūdabrinčius šaukštus vyskupo Valančiaus su jo monogramom. Vienas iš S. Avizonienės brolių, Stasys Gruzdys (1886—1939), daktaras, vertėsi praktika savo gimtinėje (Sūvartavoj ir Kelmėje) iki pat mirties, buvo žmonių mėgiamas ir garsėjo kaip geras gydytojas. Kitą jos brolio Kosto sūnus, Vytautas Gruzdys, irgi daktaras, gyvena ir verčiasi gydytojo praktika Clevelande, Ohio ir buvo atskridęs į velionės laidotuves. Visos Gruzdytės ištėkėjo ir sudarė lietuvių šeimą.

Sofija Avizonienė atvyko į JAV lektuvu iš Šveicarijos 1947 m., apsisotjo pas savo dukrą, kur gyveno iki mirties. Ji gerai prisitaikė prie šio krašto sąlygų, išmoko anglų kalbą ir jau būdama virš 80 metų, išlaikė pilietybės egzaminus su pagyrimu. Mėgo skaityti knygas anglų ir lietuvių kalba ir perskaitydavo naujas knygas iš lietuvių dailiosios literatūros. Dėmėjosi ne tik lietuviškais laikraščiais (prenumeravo Dirvą ir Kėleivį), bet ir angliskais, kasdien turėdavo peržiūrėti vietinius laikraščius. Tvirtai ilgo gyvenimo priežastis paaiškėjo, kad velionė mėgo gimnastiką ir masažą, kiekvieną rytą ir vakarą darydavo mankštą; bet, kasdien eidavo vaikščioti mažiausia po vieną valandą. Gamtą ji rasdavo nusiraminti. Turėjo gerą atmintį visą laiką, išskyrus laikinus nusilpimus, po laikinių sunkesnių ligų. Mėgo rankdarbius, muziką, gražiai skambino pianinu, niekad nebuvo be darbo. Nerūkė ir negėrė, išskyrus, kada gydytojas jos ligos metu buvo prirašęs vyną ar konjaką sveikatai palaikyti. Rašė dienoraštį, nors po kelis žodžius kasdien. Pėv. kelios ištraukos 1959 m.:

"Vasar. 2 d. Būčia laiminga, kad galėčia Lietuva ir paėitį užmirti. Vasar. 3. Liūdna be Lietuvos, savo tėvynės. Vasar. 5. Negali užmirti savo krašto, kur gimiau ir augau, kur buvan laiminga — Lietuvos ir kuri priešas išdraskė. Gruodž. 24 d. 59. Pražuvo linksnumas, svoris ėmė kristi; esu, rodos, sveika; gal senatvė stipriai negali mane? Apatija".

Velionės būdo bruožai (pagal dukters Rūtos žodžius). Ji buvo gero ir linksmo būdo, kantri, prie visko prisitaikydavo, niekad nesiskųsdavo, nedejavo, visad jai buvo gerai; labai atlaidi ir dėkinga, visus įžeidimus atleisdavo ir užmirdavo, už kiekvieną kad ir mažą patarnavimą visuomet padėkodavo. Labai atjausdavo kitus, atsidavusi savo šeimai, mylėjo visus vaikus, nežūrint, kad ne retai turėdavo iš jų ir skausmo. Buvo geros širdies, ne egoistė, visad rūpinosi ne apie save, bet apie kitus, vis sakydavo, kad kitam reikia

daugiau negu jai, kad kitas pavargęs daugiau negu ji. Buvo labdaringa, neturtėliam. Rūta Blaževičienė prisimena tuos laikus, kai Avizonių šeima 1919—1920 m. dar gyveno Šiauliuose, o Dr. Avizonis jau buvo persikėlęs į Kauną. S. Avizonienė praleisdavo ištasias dienas vyro kabinetė, slaugydama jo paliktus akių ligonius, daugiausia neturtėlius ir vargšus. Išvykstant Avizonių šeimai iš Šiaulių į Kauną, gelžkelio stoty susirinko atsiveikinti didelė minia tokių pacientų su įvairiom mažom dovanom: kas cukrinę, kas puodelį, kas šaukštelį ir t. p. Kai Avizonių šeima buvo apiplėšta bermontininkų Šiauliuose 1919 m., kurie viską atėmė, tai pacientai neturtėliai sunesė kas ką turėjo gyvenimo pradžiui.

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 28, 1963

PETRAS AVIZONIS

(Atkelta iš 3 psl.)

bos tobulėjime. Atstautant Lietuvos Nepriklausomybę kultūrinėje srityje jis nuolat palaikė ryšį su Jonu Jablonskiu ir aktyviai dalyvauja lietuviškos medicininės terminologijos kūrimu. Jo "Akių ligų vadovas" mums lietuviams yra svarbus ne tik kaip vertingas medicininis veikalas, bet taip pat svarbus dėl jo lietuviškos medicininės terminologijos, nes ten yra sukauptas jo ilgų metų darbas lietuvišką medicininę terminologiją bekuriant ir tobulinant.

Reikia pabrėžti, kad pasišventimo, rūpestingumo ir jos dukters Rūtos su vyru Blaževičium meilės ir jos sūnų dėka, velionė Sofija Avizonienė galėjo sulaukti tokio garbingo amžiaus ir lengviau nugalėti senatvės ligas. Paskutiniiais metais jai teko apie porą kartų ilgiau sirgti namuose ir gulėti ligoninėje. Velionės šermenys darė jautų įspūdį tyliu susikaupimu, mieles akivaizdoje. Velionė pagerbta daugeliu gražių vainikų, kurie papuošė jos palaikus. Trečia, rugp. 21 d. po pamaldų kongregacionalių bažnyčioje įvyko laidotuvės New Haven, Conn. kapinėse, kur velionės palaikai, kaip ir jos vyras P. Avizonis, buvo sudėginti krematoriume.

Reikia tikėtis, kad jos pelenai kada nors ateity bus grąžinti Lietuvai ir bendrą kapą. Vėliau laidotuvių dalyviai buvo pakviesti į vakarienių velionės atminimui pagerbti.

Apie motyvus, dėl kurių Dr. P. Avizonis perėjo į reformatus.

Mane interesavo motyvai, dėl kurių P. Avizonis su šeima perkėlė savo tikybą. Dr. Avizoniui, kaip ir Dr. Gndavičiui, abiem aukštesnės inteligencijos ir proto už vidutinį, nebuvo reikalo pereiti į reformatus, kurie caro valdžios laikais nebuvo varžomi kaip katalikai tarnyboje ir kitais atžvilgiais. Nei jie kaip laisvos praktikos gydytojai ir profesionaliam darbe nepriklausė nuo rusų valdžios. Kai kurie tarnautų ir valdininkai dėl karjeros tais laikais priimdavo

Reikia pabrėžti, kad pasišventimo, rūpestingumo ir jos dukters Rūtos su vyru Blaževičium meilės ir jos sūnų dėka, velionė Sofija Avizonienė galėjo sulaukti tokio garbingo amžiaus ir lengviau nugalėti senatvės ligas. Paskutiniiais metais jai teko apie porą kartų ilgiau sirgti namuose ir gulėti ligoninėje. Velionės šermenys darė jautų įspūdį tyliu susikaupimu, mieles akivaizdoje. Velionė pagerbta daugeliu gražių vainikų, kurie papuošė jos palaikus. Trečia, rugp. 21 d. po pamaldų kongregacionalių bažnyčioje įvyko laidotuvės New Haven, Conn. kapinėse, kur velionės palaikai, kaip ir jos vyras P. Avizonis, buvo sudėginti krematoriume.

(Tęsinys 7-ame psl.)

PETRAS AVIZONIS

(Tęsinys iš 1-uo psl.)

stittiejojose ir ligoninėse. Jis turia Lietuvos gyventojų sveikatingumą, daro antropologiškus tyrimėjimus, apžiūrė visus Gruzdžių ir Lygumų valsčių gyventojus ir savo tyrimus suvedė į mokslinį darbą disertaciją pavadinant "Akių ligos ir aklumas Lygumų ir Gruzdžių valsčių gyventojų lietuvių tarpe". Išlaikęs nustatytus egzaminus (1911) ir apgynęs viešame disputatione aukščiausias paminėtą darbą apie aklumą, 1914 metais gavo Dorpato Universiteto medicinos mokslų daktaro laipsnį.

Savo disertacijoje jis nustatė, kad aukštas nuosimtis lietuvių kėncia nuo aklumo ir, dar svarbiau, kad apie 60% akiųjų prarado savo regėjimą dėl trachomos — užkrečiamos akių ligos. Kova su trachoma ir su aklumu tapavo vienu iš jo pagrindinių siekimų per visą jo gyvenimą. Dar prieš Pirmąjį Pasaulinį Karą jis stengėsi mūstį visuomenės dėmesį atkreipti į tą mūstį socialinę nelaimę. 1912 metais jis padarė platų pranešimą tuo klausimu Vilniuje, Lietuvos Mokslo Draugijos Suvažiavime.

Nepriklausomybę atgavus, jis kiekvieną progą panaudoja prabilti tautos sanacijos reikalui. Yra griežtas alkoholinių gėrimų priešas. Skebia būtinumą griežtos kovos, organizuotos ir įstatymu paremtos, aktyvų užkrečiamomis ligomis, su trachoma. Jis išdirbo kovai su trachoma įstatymą, iškėlė jį įvairioms įstaigoms ir Seimui, gyne jį ir stengėsi paversti jį įstatymu, bet, deja, nesulaukė to gyvas būdamas.

Tačiau jo pastangos nenuėjo veltin. Jo pastangų, triūso ir pasišventimo dėka Kaune buvo pastatyta moderniška Akių Kliniką (Ligoninė), kuri buvo Universiteto Medicinos Fakulteto įstaiga ir kuri suvaidino žymų vaidmenį kovoje su akių ligomis. Per jos ambulatoriją per metus praeidavo po 12,000—25,000 pacientų, jos lovoose kasmet gulėdavo nuo 350 iki 800 ligonių, kas metai bent 100 ligonių atguldavo regėjimą prarastą dėl kataraktos, neskaitant šimtus kitokių atsitikimų, tame skaičiurje ir trachomos, kurie būdavo sėkmingai operuojami ir išgydomi. Ir galima drąsiai teigti, kad iš tokios galybės ligonių nebuvo daug tokių, kurių nebūtų jįs pažiūrėjęs.

Jis žinojo, kad sėkmingai kovai su trachoma ir aklumu reikalinga turėti ne vien įstatymus, bet reikalingi ir specialistai akių gydytojais, kurie sugebėtų tą kovą vesti. Jo įkurtoje ir vadovaujamoje Akių Klinikoje išauklejamas gražus skaičius akių ligų specialistų, kurie plačiai pasklinda po Lietuvą. Negana to, jis stengiasi sudominti akių ligomis ir ypač trachoma ir šiaip platesnius gydytojų sluoksnius organizuodamas trachomai pažinti ir gydyti kursus gydytojams Universiteto Akių Klinikoje, Kaune. Jis taip pat rūpinasi akių ligų specialistų tobulėjimu, todėl kiek-

vieną periodinės. Kaune praktikuojančių okulistų konferencijoje Akių Klinikoje, kur supažindina juos su naujienomis parvežtomis iš užsienių akių gydytojų tyrimu, rodo retesnius akių ligonius, palaiko draugiškų ryšių su savo profesijos draugais.

Jis paršo "Akių ligų vadovą", kurį baigė prieš pat mirtį, kad įgalintų Lietuvos gydytojus, akių ligų gydytojus ir medicinos studentus plačiau pažinti akių ligas ir išmokti jas gydyti. Tuo būdu buvo siekiama padidinti kovotojų su trachoma ir aklumu skaičių ir pagerinti Lietuvos apvalymą nuo trachomos, kuri nei vienam kraštui garbės neatdaro.

Jis buvo vienas iš steigėjų Lietuvos Akių Gydytojų Draugijos. Jis paruošė jos įstatus, rūpinosi įsteigimu ir buvo jos pirmininku iki pat savo mirties. Tos draugijos tikslas buvo suburti akių gydytojus, rūpintis jų profesionalias reikalias, tobulinti jų žinias, kovoti su aklumu ir akių ligomis Lietuvoje. Galima sakyti, kad nei vienas metinių tos draugijos suvažiavimų neprėjo be nagrinėjimo kovos su trachoma ir aklumu kiekvieną kartą suvažiavę akių gydytojai ragindavo Lietuvos Vyriausybę atkreipti akis į žalingą daromą kraštui planingai nekovojančią su trachoma ir nekuriant tam reikalingo juridinio pagrindo — įstatymo.

Tos draugijos pastangomis buvo pasiekta uždraudimas sprogdinti akmenis naminių gamnybos sprogstama medžiaga nepatyrusiems asmenims. Būtinai įsteigti specialūs sprogdintojų kursai, kurie paruošdavo kvalifikuotus sprogdintojus. Tuo būdu buvo išgelbėta šimtai žmonių nuo apakimo, lūšumo ir net mirties. Kraštą atstautant nuo Pirmojo Pasaulinio Karo sunaikintų akmenų sprogdinimas naminėmis priemonėmis buvo labai paplitęs ir aukų skaičius buvo pasibašėtinus.

Lietuvos oftalmologijos kūrime ir vystyme Petras Avizonis užėmė vadovaujamą vietą ir garbingai ją laikė iki pat savo mirties.

Jis giliai atjautė akiųjų nelaimę. Jis pirmas iškėlė mūstį aktyvių organizuotos globos reikalą ir nurodė kaip tas reikalas būtų įvykdytas. Pavyzdžiui pasimms turėtų būti tvarkomas, Lietuvos Aklišiesiems Globoti Draugijai jis yra nemažai pasitarnavęs savo patarimais bei nuomomais.

Dar 1903 metais jis įsteigė Žagarėje carienės Marijos Aklųjų Globos Komitetą okulistų punkta su nuolatinėmis lojomis akių ligoniams beturčiams.

Kovoje su aklumu ir trachoma prof. P. Avizonis neapsiri-

bojo Lietuva. Jis dalyvauja 1929 metais Haagoje, Olandijoje, steigiamajame susirinkime "Tarptautinės Draugijos Kovai su Aklumu" ir ten pat tarptautinėje konferencijoje "Kovai su Trachoma Organizacijos". Jis aktyviai dalyvauja šiose organizacijose, atstovaudamas Lietuvai ir atatinkamoms organizacijoms Lietuvoje. Jis tiekia straipsnius tų organizacijų leidiniams apie aklumą Lietuvoje ir kovą su trachoma. 1938 metais jis buvo išrinktas Kaune sukviestoje konferencijoje valdybos nariu Tarptautinėje Organizacijoje Kovai su Trachoma.

Kaipo universiteto profesorius buvo studentų ir savo kolegų gerbiamas dėl savo besaliskumo, gilaus dalyko žinojimo, mokėjimo dėstyti, mokėjimo organizuoti ir kurti. Jo asistentų tarpe mes randame įvairių pakraipų gydytojų, net ir Lietuvos mažumą atstovus. Jis būrė visus kurybiniam darbu, imdamas dėmesin jungiančius trachomos, kuri nei vienam kraštui garbės neatdaro.

Jis buvo vienas iš steigėjų Lietuvos Akių Gydytojų Draugijos. Jis paruošė jos įstatus, rūpinosi įsteigimu ir buvo jos pirmininku iki pat savo mirties. Tos draugijos tikslas buvo suburti akių gydytojus, rūpintis jų profesionalias reikalias, tobulinti jų žinias, kovoti su aklumu ir akių ligomis Lietuvoje. Galima sakyti, kad nei vienas metinių tos draugijos suvažiavimų neprėjo be nagrinėjimo kovos su trachoma ir aklumu kiekvieną kartą suvažiavę akių gydytojai ragindavo Lietuvos Vyriausybę atkreipti akis į žalingą daromą kraštui planingai nekovojančią su trachoma ir nekuriant tam reikalingo juridinio pagrindo — įstatymo.

Tos draugijos pastangomis buvo pasiekta uždraudimas sprogdinti akmenis naminių gamnybos sprogstama medžiaga nepatyrusiems asmenims. Būtinai įsteigti specialūs sprogdintojų kursai, kurie paruošdavo kvalifikuotus sprogdintojus. Tuo būdu buvo išgelbėta šimtai žmonių nuo apakimo, lūšumo ir net mirties. Kraštą atstautant nuo Pirmojo Pasaulinio Karo sunaikintų akmenų sprogdinimas naminėmis priemonėmis buvo labai paplitęs ir aukų skaičius buvo pasibašėtinus.

Lietuvos oftalmologijos kūrime ir vystyme Petras Avizonis užėmė vadovaujamą vietą ir garbingai ją laikė iki pat savo mirties.

Jis giliai atjautė akiųjų nelaimę. Jis pirmas iškėlė mūstį aktyvių organizuotos globos reikalą ir nurodė kaip tas reikalas būtų įvykdytas. Pavyzdžiui pasimms turėtų būti tvarkomas, Lietuvos Aklišiesiems Globoti Draugijai jis yra nemažai pasitarnavęs savo patarimais bei nuomomais.

Dar 1903 metais jis įsteigė Žagarėje carienės Marijos Aklųjų Globos Komitetą okulistų punkta su nuolatinėmis lojomis akių ligoniams beturčiams.

Kovoje su aklumu ir trachoma prof. P. Avizonis neapsiri-

bojo Lietuva. Jis dalyvauja 1929 metais Haagoje, Olandijoje, steigiamajame susirinkime "Tarptautinės Draugijos Kovai su Aklumu" ir ten pat tarptautinėje konferencijoje "Kovai su Trachoma Organizacijos". Jis aktyviai dalyvauja šiose organizacijose, atstovaudamas Lietuvai ir atatinkamoms organizacijoms Lietuvoje. Jis tiekia straipsnius tų organizacijų leidiniams apie aklumą Lietuvoje ir kovą su trachoma. 1938 metais jis buvo išrinktas Kaune sukviestoje konferencijoje valdybos nariu Tarptautinėje Organizacijoje Kovai su Trachoma.

Kaipo universiteto profesorius buvo studentų ir savo kolegų gerbiamas dėl savo besaliskumo, gilaus dalyko žinojimo, mokėjimo dėstyti, mokėjimo organizuoti ir kurti. Jo asistentų tarpe mes randame įvairių pakraipų gydytojų, net ir Lietuvos mažumą atstovus. Jis būrė visus kurybiniam darbu, imdamas dėmesin jungiančius trachomos, kuri nei vienam kraštui garbės neatdaro.

puslapių, gausiai iliustruotas, paminklinis, gražiai išleistas veikalas; dėl savo sistemingumo, vaizdingumo jis gali būti drąsiai pastatytas greta geriausių pasaulinio vardo oftalmologijos vadovų. Anot prof. Lašo, šitas veikalas yra "jo darbų gražiausias žiedas nupintas vainikas, kuris ilgiausiai ir geriausiai puoš to garbingo vyro ir mokslininko kapą". Šitas veikalas buvo jo paskutinis darbas.

Prof. P. Avizonis buvo pažįstamas pasauliniam mokslininkams oftalmologams ne vien iš mokslinių straipsnių, kurie yra cituojami jų moksliniuose darbuose, bet ir iš mokslinių pranešimų įvairiuose oftalmologų suvažiavimuose, kur jo pastabos buvo vertinamos.

Nuo 1923 metų jis dalyvauja lietuviško žurnalo "Medicina" redakcinėje kolegijoje, nuo 1925 metų rusų žurnalo "Archi Oftalmologii" leidėjų komisijoje, nuo 1933 m. redaguoja "Acta Medicinæ Facultatis Nytaurii Magni Universitatis", nuo 1938 metų dalyvauja tarptautinio žurnalo "Ophtalmologica" leidėjų kolegijoje ir redakcinėje komisijoje. Jis buvo nuolatinis "Lietuviškos Enciklopedijos" bendradarbis.

Jo organizavimo sugebėjimai geriausiai atspindėjo jo veikloje grįžus iš Pirmojo Pasaulinio Karo. 1920 metais jis suorganizuoja ir veda Karo Ligoninę Kaune akių skyrių ir Aukštųjų Kursų medicinos skyrių. Aukštesnius Kursams pavirtus Lietuvos Universiteto 1922 m. vasario 16 d., jis buvo paskirtas ordinariu profesoriumi organizuojamo Medicinos Fakulteto branduolį ir Medicinos Fakulteto dekanu. Visa našta gula ant jo ir jo bendradarbių pečių beorganizuojant ir bekuriant Medicinos Fakultetą. Nesitenkindamas tuo, jis organizuoja Universiteto Akių Kliniką, kuri jo pastangų dėka virsta stambiū mokslo, mokymo ir gydyto židiniu, žinomu plačiai Lietuvoje ir už Lietuvos ribų, kurios turtas prašoko milijonių vertę. Daugelis gydytojų išėjo jo akių ligų mokyklą, plačiai pasklido po Lietuvą sėkmingai kovai su akių ligomis, kol Antrojo Pasaulinio Karo audra išblaškė juos po platųjį pasaulį.

Jo organizaciniai gabumai neliko nepastebėti. Besikuriančiajo Universiteto profesūra išrenka jį viso universiteto prorektorium (1924—25) po to rektorium (1925—26). Universiteto kūrime našta gula ant jo pečių ir yra sėkmingai nesama. Rekloriuadamas suprojektuoja studentų atstovybę ir akademinę ligonių kasą, kurios universiteto studentų gyvenime vėliau vaidino svarbų vaidmenį.

Lietuvių kalba ir jos problemos buvo viena iš mėgiamaisių jo sričių po mediciniškojo pasaulio. Kaip jau buvo minėta, dar studentu būdamas rūpinasi jos išlaikymu ir tobulinimu, parašo "Lietuvišką Gramatikėlę", kuri suvaidino svarbų vaidmenį lietuvių rašto kal-

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 28, 1963 (Tęsinys 6-me psl.)

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

STANDARTŲ IR TRADICIJŲ CHAOSAS

Menas egzistuoja visuomenės socialinėje ir moralinėje erdvėje. Benedetto Croce.

(Tęsinys)

Menas turi pradžią, — neturi pabaigos

Pabaigoje 19-to amžiaus impresionistai dailininkai triumfavo, atsimetę nuo akademijos, bet žmonės šaipėsi iš jų, nemėgo impresionistinės tapybos. Šis tarpnis buvo trumpas, nes netrukus atėjo kubizmo, abstraktizmo, futurizmo triumfas Europoje. Amerikos dar nebuvo pasiekę iki 1913 metų, kol New Yorko Armory patalpose įvyko importuoto meno paroda. Tada jau buvo kovojama prieš diletantizmą, realizmą. Iš pradžių menininkai jaudinosi ir svaigo savo pirmaisiais laisvės rezultatais. Po kelių dekadų ta laisvė teko nusivilti. Keista, kad tuo patim abstraktus ekspresionizmo atstovai desperatiškai kovoję už tai, kad žmonės matytų, jog visiška laisvė yra ne tik beprasmiška, bet ir kenksminga. Kai kurie dailininkai suprato, jog laisvė nėra tiktai sau absoliutus dalykas, bet reikšmingas, turįs reikalo su organizuota visuomene ir su gyvenimu, už tam tikras asmens teises. Menininko laisvė tada turi prasmę, kai jis turi ryšį su kitais žmonėmis, ne vien tik sau. Laisvės troškulyje mūsų dailininkams atidarė akis. Jie pamatė, kad reikia spręsti tiktai savo menines problemas. Bet juos paralyžuoja aplinka, pasijunta varžomi spaudžiamos aplinkos ir atakų iš visuomenės.

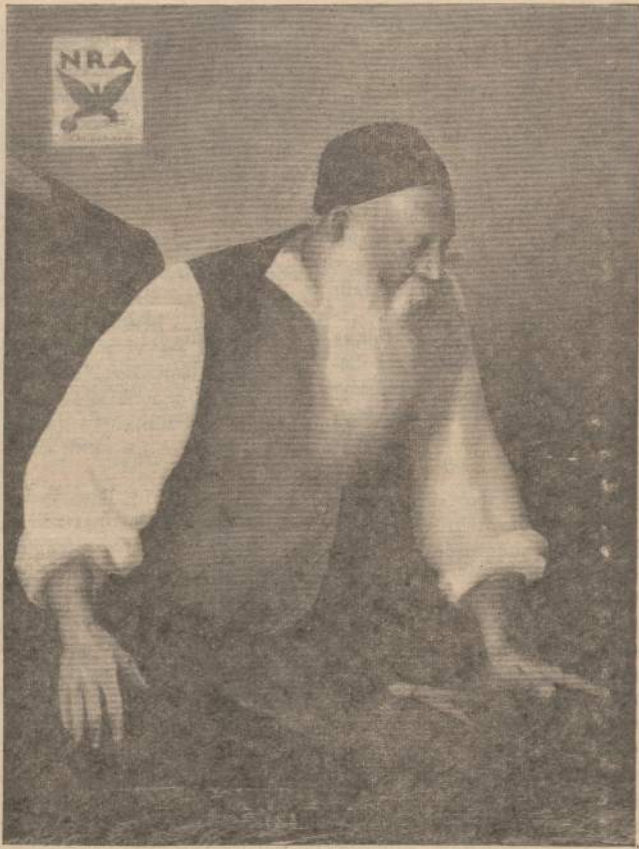
Tai ir yra kova, kurią reikia laimėti. O laimėti galima surandant savo stilių ir save. Tada jau galima sakyti, kad šis tas laisvos ekspresijos procese atsiekta. Bet nėra dar absoliuti vertybė, kol nėra turinio prie stiliaus, kuris turi liesti platesnio pasaulio akiratį, jo aplinką ir turėtų atsakomybės jausmą. Kai atsiranda daug stilių, konkuruojančių tarp savęs, dėl stiliaus — pasidaro vien stilių konfliktas. Kai nėra disciplinos mene, tada vyksta krizė, pasimetimas ir bereikšmių formų chaosas. Menininkas perdaug intelektualus, kad leistų sau prisilipti visuomenės daugumos nuomonei apie meną. Istorija rodo, kad gyvenimas keičiasi naujos energijos dėka. Kiekvieną mūsų civilizacijos kultūra laikina (būna ir bergždžių laikotarpių, net iščius šimtmečius). Po to vėl iškyla fenomenaliniai kultūros tarpniai. Visa tai atsitinka dėl iš dalies susidariusių ekonominių, socialinių ir politinių sąlygų, kurios atsiliepia į kultūros raidą. Kita vertus, kaip toliau matysime,

menas, pasiekęs tam tikro laipsnio, pradeda stingti, nes nauja energija lauzia sustingusį kiautą. Toynbee sako, kad kai kultūra pasiekia aukščiausio ir sveikiausio laipsnio, tada josios puvinas prasideda iš apačios. Negalima ignoruoti senosios meno kultūros testamento, iš kurio ir atsirado modernaus meno daigai, taip pat nedera ir didžiulis tiktai savais laimėjimais. Mūsų laimėjimai gali mus suklaudinti, nes revoliucinio spartumo raida gali atrodyti trumpesnė, negu manome. Galima nusivilti savo triumfo akumu. Kai kuriais atvejais mes negalime prilygti senosios meno kultūros grožiui, kruopštumui, tobulumui ir humanistinei estetikai. Kultūros praeitis yra gyva ir visada galima patikrinti bei pasverti kultūrinės vertybes, tiktai negalima atmesti bendrų humanistinių ir mokslinių standartų, kurie mus įpareigoja būti žmogiškais žmonėmis.

Menas ir intelektas

Rašydamas šį straipsnį, turėjau abejonių ir netikrumo meno konfuzijų ir dvasinio nesiorientavimo problemose. Nesiuimu vienų teisinių, nei kitų neigti. Noriu pasakyti taip, kaip man atrodo meno pasaulis mūsų laikais ir panagrindėti meno evoliucijos priežastis, kas skatina naujus meno daigus, skleistis ir plėtotis individualiai. Man patinka tas, kas man patinka, o jūs taip pat turite laisvas rėnkas priimti tokį meną, koks jums patinka. Nors menas yra daugiau juslinis dalykas, bet gali turėti ir racionalią "neliečiamybę" — magišką pajėgą būti menu. Jeigu galvosime atskirai: kas kam patinka, tada neturėsime kriterijaus menai vertinti, pagaliau neturėsime nei dvasinio turinio menai suvokti, matysime paviršių, bet nematysime bei nejausime jo širdies. Milijonai abejotinos vertės paveikslų ir "balvonėlių" randasi privačiuose namuose dėl to, kad nesuvokta, o tiktai pasirinkta tai "kas man patinka". Tą patį galima rasti ir muziejuose, tiktai tas ar kitas dalykas gali neturėti didesnės meninės vertybės, o tiktai istorinę reikšmę.

Menas yra žmonių kultūros dalis, prasidėjęs tada, kada žmogus pradėjo šioje planetoje gyventi. Meno objektai buvo rasti Altamiroje 15,000 — 20,000 metų prieš Kristų. Menas bus tol, kol žmogus gyvens, tiktai jis bus dvasia ir kitoks. Kitoks buvo graikų menas, kitoks bizantinis, gotika skiriasi nuo romantinio, nuo baroko, senosios akademijos menas skirtingas impresionizmui, o mūsų abstraktus menas vėl skirtingas.

M. ŠILEIKIS

Siuvejas.

"Kodėl mūsų dailininkai nedaro taip, kaip senieji meistrai?" klausia tūlas meno galerijų lankytojas. Žmogus, kuris stato tokią klausimą, gal nepastebėjo, jog gyvenimo energingi sparnai nunešė mus toli pirmyn. Muziejai taip pat persiorganizavo, nes naujoji dailė aktuali, veržli. Jai užleido vietą. Naujoji karta atneša naujos kūrybinės energijos ir naujų polėkių. Publika nori tokios dailės, kaip Michelangelo, Titiano, Rafaelio ir kt. Tai gražas ir didingas Renesanso arba graikų klasikos menas. Tačiau reikia atsiminti, kad visas senasis menas tarnavo tikram kultūri arba religijai. Buvo gražių legendų, apie kurias buvo daug rašyta ir prišaptuota daug paveikslų. Visa tai mums atrodo pasenę. Renesanso laikais, kaip ir helenų epochoje samprotauta taip, kad gamtoje egzistuoja dieviška pusiausvyra dvasioje ir medžiagoje, matematinis tikslumas, grožio harmonija ir proporcijų tobulumas. Leonardo da Vinci teigė, kad net erdvėje yra linijų, kad sėkla turi apskritimo, trikampio arba elipso formą. Augimo linija vertikali. Kritimo linija taip pat vertikali. Formų procese veikia tretysis matavimas, optinė perspektyva ir judesiai ir t. t. Kaip tikslumo ir harmonijos simbolis yra Rafaelio "Atėnų Akademija" Vatikane, dieviškos harmonijos idėja, Platono ir Sokrato mokslo palikimas, tai dvasinių ir fizinių dimensijų rezultatas.

Po Renesanso akademijos tęsė savo darbą intensyviai, griežtai ir kruopščiai. Vakarų civilizacijos paplito romantikos dvasia ir naujas idealizmas. Juo labiau tradicijos buvo saugomos, juo stipresnis darėsi jų absoliutizmas ir valdančioji į-

ga, net virtusi kulto objektu, kaip absoliuti tiesa ir racionali tikrovė. Klasiškas galvojimas — estetiškas galvojimas. Praeitis buvo gerbiama ir ja buvo remiamas gyvenimas. Romanika turėjo induktyvią įžvalgą naujų formų, naujos tiesos pradams. Tarp esamojo ir būsimojo laiko, tarp akademijos ir romantikos ejo paralelinė meno tęstinumo ir jo kitimo linija. Šios tiesos atsirado iš idealistinių kiekvieno žmogaus pastangų, savo — jėgomis ir išmanymu kurti naują realybę. Intelektas negalėjo pakęsti "statiško" gyvenimo, antikinio pasaulio nejudrumo, stokos iniciatyvos kūryboje, kuomet laikas ragino kurti naujus simbolius, spręsti tokias problemas, kurios aktualios ir neišvengiamos. Ir tas romantinės dvasios nerimastis jauną enerziją vienijo.

m. š.

(Bus daugiau)

VYKSTA PARODOS

Dalyvauja 4 lietuviai dailininkai

Rugsėjo 22 d. The Palette and Chisel Academy of Fine Arts, 1012 N. Dearborn St., buvo atidaryta All-Illinois Society of the Fine Arts metinė narių meno paroda. Senoji meno akademija judrioje šalia miesto centro šiaurėje plačiai žinoma amerikiečiams meno mėgėjams, todėl ir svečių į atidarymą atsilankė labai daug. Vieni išėjo, kiti atėjo ir visą laiką galerijoje buvo ankšta. Svečiams buvo paruošta kavutė su prieskoniais. Įėjimas laisvas ir nemokamas. Svečių tarpe matėsi ir lietuvių menininkų, tame skaičiuje ir prof. Dirmantas, didelis menininkų bičiulis ir parodų lankytojas. Beveik kiek-

vieną Čiurlionio Galerijoje naują parodą aplankydavo. Akvarelės skyriuje dalyvauja dail. Br. Murinas su gėlių akvarele, už kurią laimėjo garbės pažymėjimą. Reikia pasakyti, kad jo akvarelė pati geriausia tarp kitų. Toliau seka Antanas Skupas-Cooper su "Columbo statula Grant Parke" (aliejus), M. Šileikis "Waukegano miesto vaizdas" (al.), J. Pautienius "Žmona su lietsargiu" (al.).

— SATURDAY, SEPTEMBER 28, 1963

MENO ŽINIOS

(Atkelta iš 4 psl.)

viengį Čiurlionio Galerijoje naują parodą aplankydavo. Akvarelės skyriuje dalyvauja dail. Br. Murinas su gėlių akvarele, už kurią laimėjo garbės pažymėjimą. Reikia pasakyti, kad jo akvarelė pati geriausia tarp kitų. Toliau seka Antanas Skupas-Cooper su "Columbo statula Grant Parke" (aliejus), M. Šileikis "Waukegano miesto vaizdas" (al.), J. Pautienius "Žmona su lietsargiu" (al.).

Premijas ir pažymėjimus gavo ir kiti: Rita Spaulding laimėjo pirmąją Marg. Williams Dingle premiją už "Naples". Geras aliejaus darbas, — prielauka ir laivai. Walter Parks — garbės pažymėjimą gavo už žiemos peizažą "Baltas, kaip drobė" ir Hilton Strnka, taip pat gavo garbės pažymėjimą už ūkio gamtovaizdį.

Išstatyta per 60 darbų. Yra stiprių, bet ir nemaža vidutiniškumo. Paroda baigiasi rytoj.

Dar apie kolekcionierių parodą

Prieš porą metų kolekcionierių parodą buvo surengusi Čiurlionio Galerija. Dabar panaši paroda tebevyksta Chicago Meno Institute naujame Morton priestate. Ši paroda sudaryta beveik išimtinai iš Europos dailininkų ir Afrikos bei Meksikos primityvios tautodailės. Figūruoja šie vardai: Picasso, Juan Gris, Braque, Alberto Giacometti (šveicaras), Paolo Veronese (ital.), Degas, (pr.), Guido Reni (it.), Eug. Boudin, Monet, Renoir, Alf. Sisley, Thomas Cole (amerikiečių pionierių peizažo mokyklos steigėjų narys), Jackson Pollock, De Kooning, Hans Hofmann, Winslow Homer, Gust. Courbet, Cezanne, Van Gogh ir daug kitų.

Paskirais kūrniais paroda įdomi, bet neturi tos vienybės, kokia įprasta matyti, kada organizatai ir planuotai parodos ruošiamos. Vakarų kultūros pasaulis ir čia pat primityviškų tautų menas: Meksikos, Egipto bei Pietų Amerikos indėnų menas sudaro kontrastą.

Apvogė lenkų muziejų

Praėjusį sekmadienį vagys įsilaužė į lenkų muziejų, adr. 984 Milwaukee Ave., surišo sargą, pasiėmė jo pinigų ir automobilį. Vagys iš rėmų išpiovė 9 paveikslus, dešimtą išpautą paliko. Pasigrobė kai kuriuos Marie Curie, Ignace Paderewskio laikomus muziejų juve daiktus, lenkų karalių senas relikvijas. Be to, sudaužė vitriną, statulas ir daug nuostolio padarė.

Mirė Oscar Gross

Prieš porą savaitių Chicagoje mirė dail. Oscar Gross.

— SATURDAY, SEPTEMBER 28, 1963

P. Aumueller

Bandymas

Tai įvyko tada, kai Caruso žvaigždė nors ir buvo jau gerokai pakilus, bet dar savo blizgėjimu nepritraukdavo kitų blizgančių daiktų, būtent, pinigų. Todėl netenka stebėtis, kad Caruso netmetė vieno anglų turuolio prašymo ir sutiko padainuoti jam vienam pas jį namuose. Paprastai Caruso atsakydavo dainuoti "privačiai", bet šį kartą jam buvo pasiūlytas toks honoraras, kad būtų buvę kvaila praleisti šitokią progą.

— Aš noriu jus perspėti, — pasakė turuolio sekretorius Caruso. — Jūsų dainavimo klausysis tik pats šeimininkas ir... hm... jo šuo.

— Tai nesvarbu, — atsakė Caruso. — Juk sutarta, kad aš pagal savo pasirinkimą sudainuosiu dvi dainas. Tai neišaišku, tad dėl manęs jūsų šeimininkas gali atsivesti ne tik šunį, bet ir katiną.

— Sutartu metu Caruso kartu su savo akompaniatorium atvyko į prabangią vilą prie jūros. Pasitikęs juos tarnas nuvedė juos į puikų muzikos kambarį, kur stovėjo dramblio kaulo spalvos rojalis. Akompaniatorius buvo sužavėtas ir tuoj pat sėdo prie brangaus instrumento.

Ir šiuo momentu įėjo namų šeimininkas ir su juo milžiniškas anglų veislės dogas. Šeimininkas patogiai atsisilošė minkštame krėslė, o dogas atsigulė prie savo pono kojų.

— Jums, pone Caruso, — pasakė šeimininkas, — jau buvo pranešta, kad jūsų dainų klausysiuos tik aš vienas. Tikiuosi, kad dogas mūsų netrukdyt.

Caruso mandagiai nusilenkė, atsistojo prie rojaliao ir pradėjo dainuoti kažkokią ariją. Jis buvo gerai nusiteikęs, garsai plaukte plaukte, atrodė, kad visas kambarys virpa ir skamba. Šeimininkas maloniai šypsojosi ir pagarbiai žiūrėjo į didįjį dailininką.

Staiga, kai Caruso balsas pakilo į sidabrines C aukštybes, dogas, iki šiol nekrepęs į dai-

Buvo gimęs Vienoje. Lietuviams jis buvo žinomas, nes kai 1936 m. lietuviai dailininkai rengė savo parodas, jis buvo jūry komisijoje.

navimą jokio dėmesio, ėmė dainuoti, mano dogas ima staugti, kaip pasiutęs. Aš pats nieko neišmanau apie muziką ir dainavimą, bet aš vis dėlto įtariau, kad mano žmona prastai dainuoja. O ji teigė, kad kalbas aš, nes nesugebėjau išauklėti sūns.

Aš labai džiaugiuosi, kad ši ginčų laimėjo mano žmona, ir jos vardu aš dar kartą dėkoju jums!

Vos pasigirdo pirmieji garsai, o šuo ir vėl pradėjo staugti. Bet šį kartą jo staugimas buvo visai nepakenčiamas. Caruso vėl nutilo, piktai pažiūrėjęs į dogą, atėmusį iš jo tokį puikų honorarą... Nes Caruso visai griežtai nutarė nebepradėti trečią kartą.

O tuo tarpu šeimininkas jau pakilo, draugiškai nusišypsojo Caruso ir pasakė:

— Aš labai patenkintas, pone Caruso. Ir aš esu jums labai dėkingas. Mano sekretorius tuojau sumokės jums sutartą sumą. Dovanokite, kad aš jus sutrukdžiau, bet bandymas buvo visiškai sėkmingas!

— Bet... dovanokite, pone, aš nesuprantu... — mikčiodamas tarė Caruso. — Tikrai, man neaišku... bandymas? Kas per bandymas?

— Aš jums tuoj viską paaiškinsiu, — linksmai pasakė turuolis. Štai kas: mano žmona taip pat dainuoja... deja! Ir

kiekvieną kartą, kai ji pradeda dainuoti, mano dogas ima staugti, kaip pasiutęs. Aš pats nieko neišmanau apie muziką ir dainavimą, bet aš vis dėlto įtariau, kad mano žmona prastai dainuoja. O ji teigė, kad kalbas aš, nes nesugebėjau išauklėti sūns. Aš labai džiaugiuosi, kad ši ginčų laimėjo mano žmona, ir jos vardu aš dar kartą dėkoju jums!

Vos pasigirdo pirmieji garsai, o šuo ir vėl pradėjo staugti. Bet šį kartą jo staugimas buvo visai nepakenčiamas. Caruso vėl nutilo, piktai pažiūrėjęs į dogą, atėmusį iš jo tokį puikų honorarą... Nes Caruso visai griežtai nutarė nebepradėti trečią kartą.

O tuo tarpu šeimininkas jau pakilo, draugiškai nusišypsojo Caruso ir pasakė:

— Aš labai patenkintas, pone Caruso. Ir aš esu jums labai dėkingas. Mano sekretorius tuojau sumokės jums sutartą sumą. Dovanokite, kad aš jus sutrukdžiau, bet bandymas buvo visiškai sėkmingas!

— Bet... dovanokite, pone, aš nesuprantu... — mikčiodamas tarė Caruso. — Tikrai, man neaišku... bandymas? Kas per bandymas?

— Aš jums tuoj viską paaiškinsiu, — linksmai pasakė turuolis. Štai kas: mano žmona taip pat dainuoja... deja! Ir

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Mes pranešame savo seniems klientams, o taip pat naujiesiems, kuriems mes patarnaujame, kad mūsų firma teisia siuntinių persuntimą į Sovietų Sąjungą.

Mes esame įgalioti V. O. VNESPASYLTORG priimti siuntinių siuntimą ir mes garantuojame, kad siuntiniai bus pristatyti ir labai skubiai. Visi mūsų skyriai turi didelį pasirinkimą siuntiniams reikmenų (audinių, odų ir t. t.) labai prieinamomis kainomis.

Visi mūsų skyriai suminėti žemiau kuo geriausiai jums patarnaus pagal kiekvieno individualius pageidavimus.

- NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue AL 4-5456
- NEW YORK 11, N. Y. — 135 W. 14th Street CH 3-2583
- BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue EV 4-4952
- BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue DI 5-6808
- ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street CH 9-6245
- BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue LI 2-1767
- SOUTH BOSTON, Mass. — 359 West Broadway Tel. 268-0068
- BUFFALO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue TL 6-2674
- CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue BR 8-6956
- CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street WA 5-2737
- CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road TO 1-1068
- Detroit, Mich. — 7300 Michigan Avenue VI 1-5355
- GRAND RAPIDS, Mich. — 606 Bridge St., N. W. GL 8-2256
- HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau GL 7-1575
- HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215
- IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave. ES 2-4685
- YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue RI 3-0440
- LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd. AN 1-2994
- LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street FO 3-8569
- NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue BI 3-1797
- NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue LO 2-1446
- PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street MU 4-4619
- PASSAIC, N. J. — 176 Market Street GR 2-6387
- PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave. PO 5-5892
- PITTSBURGH 3, Pa. — 1015 E. Carson Street HU 1-2750
- SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street FI 6-1571
- WATERBURY, Conn. — 6 John Street PL 6-6766
- WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street SW 8-2868
- YONKERS, N. Y. — 235 Nepperhan Ave. GR 6-2681

SIUNTINIAI I LIETUVĄ

DOVANAS KALĖDOMS

SAVO ARTIMIESIEMS
SIŪSKITE JAU DABAR
IR TIK PER
CENTRAL PARCEL SERVICE
kurio pagrindinė įstaiga yra
220 SOUTH STATE STREET
Telef.: WA 2-9354,
gi B. Vitkaus vedamą skyrių rasite
2618 WEST 63RD STREET
Telef.: WA 5-2466

Mes dabar galime pristatyti Jūsų giminėms tokius didelius daiktus, kaip automobilius, motociklus, šaldytuvus, skalbimo mašinas ir kitus aukštos kokybės fabrikuotus sovietų gamybos.

Turime ypatingai gausų pasirinkimą prekių siuntiniams sudaryti. Atsilankykite pas mus ir vietoje išrinkkite.

GARANTUOTA SIUNTINIŲ PRISTATYMA TRUMPIAUSIU LAIKU ATLIKAME JAU NET 17 METŲ.

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 28, 1963

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 28, 1963